

آئین و هنر در فرهنگ ایران

مقالاتی در باب ابعاد هنرهای آئینی در فرهنگ ایرانی

تالیف:

جبار رحمانی

فهرست

- مقدمه ۷
- «زمینه‌های افول نقالی در ایران امروز و لازمه‌های احیای آن» ۲۱
- جبار رحمانی**
- نمازلیق‌های ترکمن: بحثی در باب نمادهای کلیدی و آئینی فرهنگ ۴۷
- جبار رحمانی، شهربانو کاملی**
- نشانه‌شناسی فرهنگی نقوش سنگ قبور: با تأکید بر نقش شانه در تخت فولاد اصفهان ۹۱
- جبار رحمانی، هاجر قربانی**
- تحلیل فرهنگی نشانه عصا در نگارگری عصر قاجار ۱۲۹
- جبار رحمانی، جیران سجادیان موسوی**
- جنسیت و آئین در ایران آئین‌های وارونگی و آئین زن‌شاهی در ایران ۱۷۱
- جبار رحمانی، یاسمن فرحزاد**
- تقدی بر فیلم شهر زنان: از فیلم مردم‌نگارانه تا شبه‌مستند ۲۰۷
- جبار رحمانی، یاسمن فرحزاد**
- هنر، فرهنگ و معیشت مطالعه انسان‌شناختی رقص قاسم‌آبادی ۲۴۳
- جبار رحمانی، عالمه شریفی**
- ریخت‌شناسی سرودواره‌های آئینی شمال خراسان ۲۷۵
- جبار رحمانی، پرستو جوزانی، مریم قرسو**
- بررسی مردم‌شناختی پرده‌های دستدوز زنان در شهرستان بیرجند ۳۰۵
- سیما بشارتی**

مقدمه

موضوع آئین‌ها در فرهنگ ایران، عموماً به آئین‌های مذهبی و به‌طور خاص به آئین‌های شیعی تقلیل یافته است و به‌همین دلیل بررسی این آئین‌ها بیش از آنکه در سنت دانشگاهی و ذیل مطالعات میان‌رشته‌ای آئین شکل بگیرد، عموماً در سنت مطالعات دینی و ذیل رویکردهای الاهیاتی و کلامی انجام شده است. آئین به‌مثابه فرایندی برای بازنمایی، بازتولید و برساخت امری جدی در یک فرهنگ، نه‌تنها قابل تقلیل به یک عرصه محدود نیست، بلکه نقش کلیدی‌ای در همه ابعاد و زمینه‌های فرهنگ و جامعه در خود دارد. در سنت‌های علوم اجتماعی نیز مطالعه آئین‌ها محدود شده است به رویکردی از مردم‌شناسی سنتی و مطالعات کلاسیک فولکلور؛ که در نهایت ترسیم رماتیک از یک میراث فرهنگی است. از این لحاظ تحلیل‌های موجود از آئین‌ها یا در تقلیل‌گرایی رشته‌ای محدود شده و هرکس از ظن خود آنها را بررسی کرده است و یا به عهد کلاسیک و مطالعات فولکلوریک تقلیل یافته‌اند. محدودبودن تجربه‌های میان‌رشته‌ای در فضاهای دانشگاهی ایران، و سیطره نوعی قبیله‌گرایی رشته‌ای سبب شده مطالعه زندگی و واقعیت‌های اجتماعی، تکرار داستان نمادین فیل و تاریکی باشد. هرچند در نهایت هر نوع مطالعه‌ای، نوعی تقلیل منظرگرایانه را در خودش دارد، اما اتخاذ رویکردهای میان‌رشته‌ای و تلاش برای تلفیق رشته‌ها و رویکردها در یک مطالعه می‌تواند موجباتی برای بسط و توسعه رویکردهای علمی و فهم عمیق‌تر و چندبعدی از یک پدیده باشد.